

УДК: 332.122

Шпильова Ю. Б.

к.е.н., с.н.с.

Носуліч Т. М.

к.е.н., с.н.с.

*ДУ “Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України”*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Робота присвячена дослідженню теоретичних засад розвитку сільських територій в Україні. В статті узагальнено теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних економістів, виділено концептуальні підходи до розвитку сільських територій.

Ключові слова: сільські території, сільський розвиток, розвиток сільських територій, сталий розвиток сільських територій.

Постановка проблеми. Рішення проблем сталого розвитку економіки та підвищення добробуту населення України певною мірою визначається розвитком сільських територій. У нашій країні протягом багатьох десятиліть основним шляхом розвитку сільських територій був вузькогалузевий аграрний підхід. Це призвело до однобокого їх розвитку, нераціонального розміщення на них продуктивних сил, нерозвиненості соціальної інфраструктури та інших серйозних проблем.

Для подолання системної кризи, яка на сьогодні є в сільській місцевості України, необхідний перехід на траєкторію сталого розвитку, для чого потрібно глибоке наукове опрацювання механізмів його здійснення і зміни державної політики. Нині аграрна економіка, розширюючи сферу досліджень, зосереджує свою увагу на економічному та соціальному аспектах розвитку сільських

територій. Поряд з цим, соціально-економічна ситуація в сільській місцевості країни в останні десятиліття зазнала значних змін, в тому числі і під впливом Дохійського раунду переговорів СОТ, що призвело до переорієнтації державної політики в розвитку сільських територій на використання територіального підходу при скороченні підтримки безпосередньо сільськогосподарських товаровиробників. Реформи єдиної аграрної політики Євросоюзу 2003 переміщують акцент з сільськогосподарського виробництва на розвиток сільської економіки та охорону навколишнього середовища, відображаючи перехід від галузевого підходу до територіального, з передачею більш широкого кола повноважень з управління програмами розвитку державам – членам ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вищевикладені тенденції мали значний вплив на зміну підходів до розробки та реалізації сільського розвитку та їх наукового забезпечення. В українській економічній літературі висвітлення проблем, що стосуються розвитку сільських територій, знайшли своє відображення в працях Н.О. Афендікова, І.Ф. Гнибіденка, В.М. Гейця, Ю.Е. Губені, О.А. Бугуцького, О.М. Бородіної, Ю.А. Литвин, Л.О. Мармуль, С.У. Мельникова, М.К. Орлатого, О.І. Павлова, І.В. Прокопи, Х.М. Притули, П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина, О.М. Вишневської та інших [1-15]. Перелічені науковці не тільки з позиції сьогодення переосмислили класичні категорії соціального, екологічного та економічного розвитку сільських територій, але й ввели в економічний обіг ряд нових, які стосуються забезпечення сталого розвитку сільських територій України, що є одним із нових напрямів вітчизняної економічної наукової думки.

Формування цілей статті. В статті основною метою є аналіз теоретичних засад розвитку сільських територій в Україні, узагальнення теоретичних розробок вітчизняних і зарубіжних економістів щодо обраної проблематики, виділення концептуальних підходів до розвитку сільських територій в умовах євроінтеграційного вектору розвитку вітчизняної економіки.

Виклад основного матеріалу. Становленню концептуальних засад сільського розвитку в Україні сприяли праці економістів-аграрників. Зокрема, О. Онищенко і В. Юрчишин одними з перших у вітчизняній економічній науці дали визначення поняття «сільський розвиток». На їх думку, у науковому відношенні ця категорія «уособлює» сукупність знань про сучасне, найближче, доступне для огляду (середньострокове) і стратегічно віддалене майбутнє українського села, селянства і всього сільського соціуму, а також про напрями, шляхи і механізми виведення сільського господарства на засади сталого розвитку.

У прикладному відношенні сільський розвиток виправдано розглядати як матеріалізацію (практичне втілення) системних державних, регіональних і безпосередньо місцевих заходів, і практичних дій, підпорядкованих сучасним та стратегічним інтересам і потребам кожної конкретної сільської території.

Як теоретичну основу дослідження сутності сільського розвитку, О.Бородіна використовує класичне обґрунтування поняття розвитку, дане Й. Шумпетером у відомій науковій праці “Теорія економічного розвитку”, де логічно доведено, що розвиток – це процес переривчастих змін і неврівноваженості, викликаних інноваціями та з урахуванням концепції багатофункціональності сільського господарства, запропонованих ОЕСР, під сільським розвитком вона пропонує розуміти такий процес, за якого забезпечується гармонійний соціоекономічний розвиток сільської місцевості на основі самоорганізації сільських громад з максимально можливим використанням факторів ендогенного розвитку (місцевих активів) в їх поєднанні із зовнішніми можливостями. Автор зазначає, що необхідно створити економічне підґрунтя для підвищення якості життєвого середовища для сільського населення за рахунок розвитку громади. Цей розвиток являє собою систему запланованих зусиль, спрямованих на створення активів, які збільшують можливості поліпшення економічної активності сільського населення та рівня його життя [4, с. 67].

Ю. Губені поняття сільського розвитку трактує як специфічний спосіб реалізації суспільно-економічних відносин, за якого товари і блага, що їх продукує аграрний сектор і сільська економіка, розподіляються між суб'єктами цих відносин з врахуванням інтересів сільського населення з метою кращого забезпечення його добробуту. Цим наголошується, що економічні відносини, у які вступають суб'єкти ринку, і їх зміст є визначальним способом розподілу доходів, що їх створює сільська економіка у межах сільських територій, а процес сільського розвитку є обумовлений цим змістом [5].

Визначальна мета сільського розвитку – це скорочення масштабів бідності, підвищення рівня життя у сільській місцевості, поліпшення стану здоров'я, розвиток, який збалансований в екологічному, соціальному та економічному аспектах.

Зважаючи на домінування у вітчизняній науці, політиці та практиці галузевого підходу до розвитку села (тобто як сільського господарства), таке розуміння сутності сільського розвитку досить часто відокремлювалось від понять “розвиток сільської місцевості” та “розвиток сільських територій”. Хоча всі ці поняття стосуються села як соціально територіальної підсистеми суспільства. Зокрема, поняття розвиток сільської місцевості, науковцями використовується, коли в дослідженні акцентується увагу на соціоекономічній складовій, забезпеченні суспільного добробуту та людського розвитку, а розвиток сільських територій – на виробничих та інфраструктурних аспектах. Хоча, на нашу думку, таке розмежування є досить умовним. Зокрема, використання поняття “сільський розвиток” передбачає розвиток у межах руральної (від. англ. rural – сільський) частини територій, розміщеної у просторі. Такий підхід дозволяє об'єктивно оцінити розвиток сільської територіальної підсистеми суспільства через виконання нею комплексу певних функцій.

Саме тому, в нашому дослідженні поняття «сільський розвиток» та «розвиток сільських територій» ми розглядаємо як синоніми. Та в дослідженні будемо використовувати розвиток сільських територій, який ми пропонуємо

розглядати як закономірний та спрямований процес зміни екологічних, соціальних та економічних складових сільського утворення на основі поєднання наявних ресурсів (людських, природних, інфраструктурних) та ініціативності мешканців.

До останнього часу в громадській думці, державній політиці та науці, як вже зазначалось, домінував вузький підхід до визначення ролі і значення розвитку сільських територій. В цілому поняття «розвиток сільських територій» та «розвиток сільського господарства» розглядалися як тотожні, відповідно роль і значення сільської території для країни зводилися лише до забезпечення продовольством і сільськогосподарською сировиною. Не применшуючи важливості цих та інших економічних функцій села, хотілося б звернути увагу на те, що стратегічне значення політичного, соціально-культурного, екологічного та рекреаційного аспектів розвитку сільських територій для країни як в теорії, так і на практиці не враховувалося в належній мірі. У сучасних умовах це неприпустимо, на наш погляд, в силу двох обставин. По-перше, внаслідок об'єктивного характеру багатофункціональності сільських територій і особливої значущості їх для політичного та соціально-економічного розвитку суспільства. Кожна функція може бути адекватно зрозуміла і ефективно реалізована лише в тому випадку, якщо вона розглядається в системному зв'язку з іншими функціями в контексті реалізації єдиної стратегії державного розвитку. По-друге, ситуація, що складається в країні (демографічна і екологічна кризи, зниження якості життя і людського потенціалу, занепад сіл і спустошення сільськогосподарських угідь), створює загрози для загальнонаціонального розвитку. Тому вирішення господарських проблем села можна, на нашу думку, лише виходячи з пріоритетності розвитку сільських територій в цілому.

В Україні на сьогодні немає законодавчо закріпленого визначення терміну «розвиток сільських територій». Зокрема, в проекті Концепція розвитку сільських територій зазначено, що розвиток сільських територій – це процес стабільного й збалансованого забезпечення розвитку сільської поселенської

мережі і сільськогосподарського виробництва на основі реалізації комплексу державного та місцевого рівня економічних, соціальних і екологічних заходів, спрямованих на збереження і збагачення людського потенціалу села – першооснови розвитку сільських територій.

Одночасно цей же термін широко використовується в розвинених країнах, сутнісний зміст якого постійно еволюціонує з урахуванням тенденцій в соціально-економічних і демографічних процесах, що відбуваються в цих країнах. В останні десятиліття відбувся значний перелом у свідомості політичних сил про роль і місце розвитку сільських територій у забезпеченні економічного розвитку країни, як наслідок проблематика наукових досліджень значно розширилася, що знайшло відображення і в сутнісному змісті терміна «сільський розвиток».

Узагальнюючи теоретичні роботи вітчизняних і зарубіжних економістів [1-15], виділяємо наступні концептуальні підходи до розвитку сільських територій (рис. 1).

- *Галузевий підхід*, який орієнтує основні заходи державної підтримки на розвиток аграрного сектора сільської економіки, в основі якого закладено те, що традиційно економічною основою на сільських територіях були сфери, які пов'язані з використанням природних ресурсів - сільське, лісове господарство, мисливство, рибальство та рибництво. Сільські та сільськогосподарські питання в цьому випадку розглядаються як синоніми, передбачається, що цілі сільського та сільськогосподарського розвитку ідентичні один одному. Державна підтримка в рамках цього підходу спрямована на підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора за допомогою його модернізації та структурних перетворень. Метою виступає підвищення доходів сільськогосподарських виробників. Але у практичній діяльності зростання конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва досягається через інтенсифікацію, укрупнення і спеціалізацію виробництва, розширення взаємозв'язків і залежності аграрного сектора від інших сфер економіки.

Рис. 1. Основні концептуальні підходи до підтримки розвитку сільських територій в світі

- *Територіальний підхід*, що передбачає комплексний розвиток сільських територій з урахуванням відмінностей їх природно-кліматичних, демографічних, соціальних, економічних та інших потенціалів, в рамках якого пропонуються різні концепції: інтегрального територіального розвитку, сільського регіонального розвитку та інші. Цей підхід заснований на зміні ролі сільського господарства та інших сфер в економіці сільської території, і навіть зміні ролі самих сільських територій в економічному розвитку країни.

Територіальний підхід знайшов відображення і в програмних документах більшості розвинених країн. Так, «Коркська декларація», прийнята на

Європейській конференції по сільському розвитку (Корк, Ірландія, 1996 р.), містить 10 основних принципів сільського розвитку в Євросоюзі. У першому пункті цієї декларації сталий сільський розвиток було проголошено фундаментальним принципом в сільській політиці, цілями якої є переорієнтація міграції у бік сільських територій, боротьба з бідністю, розширення зайнятості сільського населення, забезпечення рівності можливостей та задоволення зростаючих потреб, поліпшення якості життя, здоров'я, безпеки, розвиток особистості та проведення дозвілля, поліпшення сільського добробуту. Політика сільського розвитку повинна бути міждисциплінарною за концепцією і міжсекторальною в практичному застосуванні з чітким територіальним акцентом [16].

Ряд науковців як проміжний виділяють підхід до сільського розвитку як способу скорочення розриву між відсталими сільськими територіями і більш розвиненими міськими. Цей підхід отримав розвиток в 90-ті роки 20 ст. і знайшов відображення в численних програмах, що відносяться до розвитку регіонів з гіршими умовами для сільськогосподарського виробництва та відсталих, бідних сільських територій з маргінальним населенням [18]. Цей підхід заснований на ефекті перерозподілу за допомогою виплат, що компенсують дію несприятливих природних і соціально-економічних факторів. Найбільш показовими є програми підтримки сільських регіонів у країнах Євросоюзу з менш сприятливими умовами. У сучасній спільній аграрній політиці Євросоюзу до них відносять три групи територій: гірські території з коротким вегетаційним періодом і крутими схилами, а також території вище 62 паралелі; території, які можуть бути виведені з сільськогосподарського обороту внаслідок низької продуктивності земель і з скорочуваною чисельністю сільського населення, основний дохід якого залежить від сільськогосподарського виробництва; території, де сільськогосподарське виробництво має бути збережено для того, щоб не порушувати навколишнє середовище, сільську місцевість, туристичний потенціал території, захистити прибережні зони. Основні заходи підтримки та розробка програм спрямовані

саме на ці території для скорочення нерівності та соціальної напруженості.

Ще однією концепцією розвитку сільських територій, що набула поширення в науковій літературі та заснована на територіальному підході, є концепція регіонального сільського розвитку. Відповідно до якої, основною метою виступає стабілізація і поліпшення умов сільського населення, особлива увага при цьому приділяється найбільш бідним групам [9, с. 10]. Головна теза концепції регіонального сільського розвитку заснована на тому, що сільський розвиток і масова бідність більше обумовлені недоліками в економічній, соціальній та інституційній системі, ніж є результатом особистісних недоліків місцевого населення.

За вихідну методологічну основу дослідження поняття розвитку сільських територій ряд науковців зокрема: О. Бородіна, І. Прокопа, В. Юрчишин та інші приймають Концепцію багатофункціональності сільського господарства, сформульовану в 2008 р. Організацією економічного співробітництва та розвитку. Концепція багатофункціональності враховує необхідність системного розгляду питань продовольчої безпеки, соціальної й економічної ролі сільського господарства, стану навколишнього середовища.

О. Скидан зазначає, що концепція багатофункціональності розглядає сільське господарство як основу економіки, соціальної і природоохоронної сфер сільських територій [15, с. 36-38]. Він вважає, що в умовах України вона повинна стати основою для обґрунтування необхідності більш активної аграрної політики.

Досліджуючи концепцію, механізми та ефективність державної підтримки сільського господарства, О. Бородіна наголошує, що світова спільнота визнає багатофункціональну природу сільського господарства, яка породжує нову його загальнонаціональну значимість і вимагає принципово нового підходу до забезпечення сільського розвитку на сталій основі [5].

Як зазначає Т. Гоголь, на сьогодні взаємовигідним розв'язанням проблеми для всіх держав Європейського Союзу є багатофункціональний розвиток сільського господарства, оскільки тільки так можна забезпечити

врівноважений розвиток. У свою чергу, багатофункціональність сільського господарства приводить до багатофункціональності села. Саме такий розвиток, на думку автора, сприятиме так званим «зворотним діям», тобто у високорозвинутих країнах (з промисловою моделлю розвитку сільського господарства) обмеження надмірної концентрації сільського господарства сприятиме поверненню міських жителів на сільські території, і одночасно стимулюватиме потреби розбудови соціальної інфраструктури та послуг [6].

Однією з основних засад сільського розвитку є як найповніша реалізація, багатофункціонального сільського господарства, сутність якої полягає в тому, що у процесі виробництва сільськогосподарської продукції створювались й ряд суспільних благ. Зокрема, продовольча безпека, позитивний вплив на навколишнє природне середовище, підтримання життєдіяльності населення на сільських територіях, відтворення і розвиток селянства як носія національної ідентичності, культури та духовності.

Узагальнюючи існуючі підходи, можливо виділити наступні *основні принципи сільського розвитку*:

- комплексний підхід до розвитку сільських територій передбачає вибір напрямів розвитку економіки території з урахуванням рівня соціального розвитку, стану та охорони навколишнього середовища, взаємозалежності та взаємодії з міськими територіями;

- переорієнтація з галузевої політики на багатогалузевий підхід до розвитку сільських територій. Неefективність державної політики, орієнтованої тільки на підтримку аграрного сектора, призвела до усвідомлення того, що для розвитку сільської економіки необхідна підтримка і розвиток всіх сфер і видів виробництв: сільське і лісове господарство, харчова промисловість, туризм, торгівля тощо;

- орієнтація на власні ресурси і широку участь населення. Досягнення цілей розвитку сільської території забезпечується за рахунок мобілізації місцевих фінансових, матеріально - технічних, природних ресурсів. Головним фактором виступає залучення населення території в процес реалізації

програмних заходів. Використання знань, досвіду, особливостей соціальної та економічної поведінки місцевого населення і соціальних груп у значній мірі визначає успішність реалізації програм;

- врахування екологічного аспекту розвитку сільських територій.

Визначення впливу та значення навколишнього середовища та природних ресурсів для розвитку сільської місцевості, необхідність пошуку напрямів розвитку, що не викликає деградації навколишнього середовища;

- скорочення ролі центрального уряду при посиленні ролі місцевих органів влади. Зусилля держави, бізнесу, населення та інших зацікавлених груп на конкретній території консолідується шляхом кооперації, розвитку місцевого самоврядування та діяльності громадських організацій.

Всі ці положення органічним чином знайшли своє втілення в концепції сталого розвитку сільських територій, яка будучи синтезом різних підходів, найбільшою мірою відповідає сучасним соціоекологічним та економічним змінам в сільських територіях за умови збереження навколишнього середовища.

При розмаїтті акцентів щодо категорії «сталий розвиток» в кінцевому рахунку вона зводиться до прогресивного розвитку, який не веде до незворотних змін біосфери, тобто передбачає рівність антропобіосфероцентричних підходів. Іншими словами, це «стратегія виживання і безперервного розвитку цивілізації (і країни) в умовах збереження навколишнього природного середовища». Подібні визначення відображають гуманістичну сутність концепції [14, с. 134].

Перехід до сталого розвитку вимагає кардинальних перетворень, у центрі яких – екологізація всіх основних видів діяльності людства, самої людини, зміна його свідомості та створення нового – «сталого суспільства» як сфери розуму. Отже, стійкий розвиток – це якісно новий етап в історичній еволюції людства, коли науково-технічна революція буде підкріплена соціоекологічною та економічною революцією, коли моральний закон і нова екологічна мораль визначатимуть еволюційний процес [8, с. 96].

Під сталим розвитком сільських територій досить часто розуміють стабільний соціально-економічний розвиток сільських територій, збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності сільськогосподарського комплексу, досягнення повної зайнятості сільського населення та підвищення рівня його життя, а також раціональне використання земель. Сталий розвиток сільської території щось більше, ніж тільки робота в одному секторі економіки або на певній території. Цей підхід виявляє свою дію на наступних трьох рівнях: поліпшення життєвих умов на місцях в межах сільської території; здійснення процесу перетворення структур на регіональному рівні; впровадження структурної політики і конкретна реалізація міжнародних конвенцій на національному рівні.

Висновки. Враховуючи все вищевикладене, можна зробити висновок, що *головна мета сталого розвитку* сільських територій полягає у створенні умов для досягнення благополуччя населення, формуванні у ній самобутньої соціо-еколого-економічної територіальної системи; в протидії антропогенного перевантаження і деградації ландшафту, збереженні культурних цінностей; в забезпеченні відтворення та довготривалого використання природних ресурсів для сільського господарства, місцевої промисловості, туризму, рекреації та інших сфер господарської діяльності. Таким чином, головна мета передбачає всебічне облаштування та забезпечення життя сільської частини суспільства.

Забезпечення сталого розвитку сільських територій є комплексною проблемою і можливе за умови: макроекономічної стабільності; збалансованого розвитку економіки; забезпечення економічного зростання в сільському господарстві; розширення несільськогосподарської зайнятості в сільській місцевості; досягнення на селі соціально близьких до міських умов отримання доходів і суспільних благ; поліпшення умов доступу господарюючих суб'єктів підприємницької діяльності на селі до ринків матеріально-технічних, кредитних, інформаційних, інших ресурсів; формування в сільській місцевості інститутів громадянського суспільства, що забезпечують захист економічних і соціальних інтересів різних груп сільського населення; здійснення програм

поліпшення екологічної ситуації в сільській місцевості.

Основні завдання сталого розвитку сільських територій пов'язані з: створенням в сільській місцевості господарських систем, що здатні до саморозвитку, на підставі формування економічного обороту місцевих ресурсів в результаті: розвитку конкурентоспроможного і екологічно гармонійного сільського господарства; диверсифікації сільськогосподарського виробництва, підвищення економічної активності населення, відродження традиційних і розвиток нових ремесел і виробництв; розвитку сучасної виробничої та інформаційної інфраструктури; розвитку місцевої промисловості з переробки сільськогосподарської сировини; всебічного розвитку кооперації у виробничій, збутовій, фінансовій та інших сферах.

Список використаної літератури

1. Афендікова Н.О. Тенденції, чинники та перспективи розвитку сільських територій у контексті євроінтеграції / Н.О. Афендікова // Економіка, фінанси, право. — Київ, 2012. — № 10. — С. 13-15.
2. Баутин В.М. Устойчивое развитие сельских территорий: вопросы стратегии и тактики / Баутин В.М., Козлов В. В., Мерзлов А. В. // М.: ФГНУ «Росинформагротех». – 2004.– 312 с.
3. Бобылев С.Н. Индикаторы устойчивого развития: экономика, общество, природа [Текст] / С. Н. Бобылев. // Москва: МАКС Пресс. – 2008. – 229 с.
4. Бородіна О. Соціальні інновації в системі сільського розвитку: концептуальні підходи / О. Бородіна // Економіка України. – 2010. – № 9. – С. 68-77.
5. Бородіна О.В. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізми, ефективність / О.М. Бородіна // [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.ief.org.ua/Arjv_EP/Borodina106.pdf.
6. Гоголь Т.В. Багатофункціональний розвиток сільських територій – стратегічна мета державної регіональної політики / Т.В. Гоголь

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2011_1/txts/Gogol.pdf.

7. Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики [Текст] / Ю. Губені // Економіка України. – К. : Преса України. – 2007. – № 4. – С. 62-70.

8. Кучуков Р. Приоритет экологических ценностей в процессах устойчивого развития/ Кучуков Р., Савка А. //Экономист. – 2001. – №6. – С. 91-96.

9. Леонова Н.В. Организационно-экономические основы развития сельских территорий в странах ЕС (на материалах Франции и Германии): автореф.дисс... канд.экон.наук:08.00.14./ Леонова Н.В. – Москва. – 2010. – 28 с.

10. Литвин Ю.А. Особливості становлення та основні проблеми державного управління розвитком сільських територій України / Ю. А. Литвин // Інвестиції: практика та досвід. — Київ, 2012. – № 21. – С. 106-110.

11. Лопатинський Ю.М. Трансформація аграрного сектора: інституціональні засади / Ю.М. Лопатинський. // Чернівці: Рута, 2006.– 365 с.

12. Мармуль Л.О. Соціально-економічні особливості розвитку сільських територій [Текст] / Л.О. Мармуль, М. М. Ігнатенко // Економіка АПК. – Київ. – 2011. – № 7 (201). – С. 122-129.

13. Притула Х.М. До питання про роль і місце сільських територій в сучасній економічній політиці держави / Х. М. Притула // Регіональна економіка. – Львів. – 2010. – № 3 (57). – С. 37-45.

14. Розенберг Г.С. Мифы и реальность «устойчивого развития»/ Розенберг Г.С., Черникова С.А., Краснощекое Г.П., Крылов Ю.М., Гелашвили Д.Б. // Проблемы прогнозирования. – 2000. – №2. – С. 134-145.

15. Скидан О.В. Аграрна політика України в період ринкової трансформації: монографія / О.В. Скидан. – Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2008.– 376 с.
16. Bossel Hartmut. Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications. A Report to the Balaton Group. International Institute for Sustainable Development. – Canada, 1999. – 138 p.
17. Rauch Th., Bartels M., Engel A. Regional Rural Development: A regional response to rural poverty. Universum Verlagsanstalt GmbH KG. – Wiesbaden, 2001. – 122 p.
18. The future of rural society. Commission communication transmitted to the Council and to the European Parliament on 29 July 1988. – 68 p.

ШПИЛЕВАЯ Ю. Б., НОСУЛИЧ Т. Н. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

Работа посвящена исследованию теоретических основ развития сельских территорий в Украине. В статье обобщены теоретические разработки отечественных и зарубежных экономистов, выделены концептуальные подходы к развитию сельских территорий.

Ключевые слова. Сельские территории, сельское развитие, развитие сельских территорий, устойчивое развитие сельских территорий.

SHPYLYOVA Y. B., NOSULICH T. N. THEORETICAL BASES OF RURAL

Work is devoted to the theoretical foundations of rural development in Ukraine. This paper summarizes the theoretical development of domestic and foreign economists highlighted conceptual approaches to rural development.

Keywords: Rural areas, rural development, rural development, sustainable rural development.